

SPORTMOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA A 8-18 ÉVES FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ KOROSZTÁLY KÖRÉBEN

Laoues-Czimbalmos Nóra – Bácsné Bába Éva
Szerdahelyi Zoltán – Müller Anetta

Összefoglalás

A fogyatékossgal élő személyek sportmotivációs tényezők vizsgáló tanulmányok nem képeznek olyan teljességre törő rendszert, mint az épek sportolásával foglalkozó kutatások. Így a fogyatékossgal élő személyek életminőségét meghatározó tesztesési szokások, sportmotivációs tényezők felmérése hazai és nemzetközi viszonylatban is egy hiányterületnek mondható. A kutatás a 8-18 éves korosztály sportmotivációs tényezőit vizsgálja és egy pilot kutatás eredményeiről számol be. A hazai fogyatékossgal élő lakosság körében végzett kérdőív gyerek mintára történő adaptálását és annak eredményeit mutatjuk be. A fogyatékossgal élő gyerekek körében még nem végeztek hazánkban ilyen felmérést. A kérdőíves kutatásban a fogyatékossgal élő fiatalok sportolási motivációjukat, a fogyatékosok számára nyújtott sportkínálatot és azzal való elégedettséget mértük. Az adatokat SPSS szoftver használatával elemeztük, számítottunk alapstatisztikát és összefüggés vizsgálatot (Chi2 próbával). A fogyatékossgal élő fiúk sportolási igénye (90,7%) szignifikánsan nagyobb a lányokétól (78%). A sportolási motivációban az egészség, a külső megjelenés, a szórakozás-kikapcsolódás dominál.

Kulcsszavak: *fogyatékossgal élők, sportolási motiváció*

JEL: Z2

DOI: 10.33032/acr.2019.9.1.121

INVESTIGATING SPORTSMOTIVATION FACTORS AMONG THE AGES OF 8 TO 18 YEAR OLDS WITH DISABILITIES

Abstract

Studies on the motivational factors of persons with disabilities do not constitute an exhaustive system such as research on the sport of the able-bodied. Thus, the assessment of physical habits and sports motivation factors determining the quality of life of persons with disabilities can be considered as a deficit area both in Hungary and internationally. The research examines the motivation factors of the 8-18 age group and reports on the results of a pilot research. The adaptation of the questionnaire to the Hungarian sample of children with disabilities and their results is presented. Such a survey has not yet been conducted in Hungary with children with disabilities. In the questionnaire survey, young people with disabilities measured their sports motivation, the supply of sport for the disabled and their satisfaction with it. The data was processed using SPSS software, in addition to basic statistics, Chi2 test was used to examine the correlations. Disabled boys' sporting needs (90.7%) are significantly higher for girls (78%). Sports motivation is dominated by health, appearance, and entertainment.

Keywords: *disabled people, sports motivation*

JEL: Z2

Bevezetés

A megváltozott munkaképességű és fogyatékossgal élőkre fókuszáló kutatások napjainkban vettek lendületet (Balázs-Földi 2017, Hidvégi et. al. 2018, Mező-Mező 2018, Bocsi-Rákó 2015), éppen ezért nem képeznek olyan teljességre törő rendszert és nem olyannyira *átfogóak*, mint az épekkel foglalkozó szakirodalmak.

A WHO (2018) fizikai aktivitásra vonatkozó legújabb kiadványa már igen sok országban külön tartalmazza a fogyatékossgal élő személyek számára megfogalmazott fizikai aktivitásra vonatkozó ajánlást.

Fontosak azok a kutatások, melyek a sport és turisztikai szolgáltatások keresleti és kínálati oldalának feltérképezését nem csak az épek (Bácsné et. al. 2018) de a fogyatékossgal élő személyek (Tatár et. al. 2018) számára is tartalmazzák, biztosítva ezzel az információt a hozzáféréshez.

A fogyatékossgal élő személyek sportolását vizsgáló hazai (Sáringerné 2014, Laczkó- Rétsági 2015, Tóthné- Gombás 2016) és nemzetközi (Block et al. 2013, Shapiro- Martin 2016, Bota et al. 2014,) kutatások is ismertek, bár számuk sokkal csekélyebb, mint az épekre fókuszáló ilyen jellegű szakirodalmak.

A Magyar Ifjúság Kutatás (2016) vizsgálta a testmozgás motivációit (Székely-Szabó 2017). Olyan tényezőket azonosítottak, mint az edzettség és az egészség elérése valamint fenntartása, az örömforrás, a jó közérzet elérése és a jó fizikai megjelenés. Emellett a fogyás, a társasági esemény, illetve a szülői javaslat is ösztönzőleg hat a fiatalokra. Egy korábbi sportmotivációs vizsgálatban azt tapasztalták, hogy míg a fiatal férfiakat leginkább a fizikai fittséggel és az edzettséggel, a teljesítményfokozással kapcsolatos tényezők, illetve a közösségben eltöltött szabadidő, azaz a társaság motiválta szignifikánsan nagyobb mértékben, mint a nőket. A hölgyek válaszaiban pedig a sportmotivációban inkább dominál az esztétikus külső megjelenés elérése a sport mozgásanyagával, illetve a testsúly megtartásának biztosítása. (Székely 2013).

Anyag és módszer

Erre a kutatásra az Észak-alföldi régió három megyéjében (Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar, és Szabolcs-Szatmár-Bereg) lévő gyógypedagógiai és integrált nevelésben-oktatásban résztvevő tanulóinak körében végeztük. A kiegészítő általános- és középfokú oktatási intézményben tanulnak. A kutatásban online kérdőívezést alkalmaztunk. A kérdőíveket 283 fő diák töltötte ki. A tanulók az adatfelvétel során kérdezőbiztosok (pedagógusok) segítségével, irányításával végezték a kérdőívek kitöltését. A kérdőívek kitöltése név nélkül történt, az adatgyűjtésben való részvétel önkéntes volt. Az adatok feldolgozása után SPSS statisztikai programmal elemeztük a

kapott eredményeket az alapstatisztikán túl az összefüggések vizsgálatára Chi2 próbát alkalmaztunk.

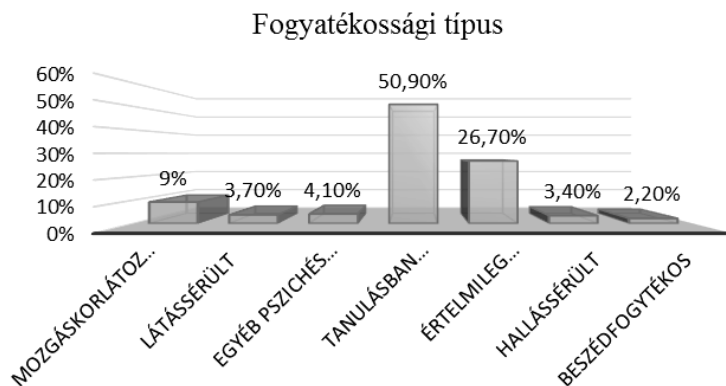
A vizsgálat során célunk volt megvizsgálni a fogyatékos gyerekek sport iránti attitűdjét, a sport motivációs hátterét. További célunk, hogy sportolás és a sporttól való távolmaradás okait feltérképezzük a 8-18 éves fogyatékosok között. A kutatásunkban az alábbiakra kerestük a választ:

- Hogyan alakul a vizsgált mintában a sport iránti igény?
- Mi motiválja a fogyatékossgal élő gyerekeket a sportolásra?
- Mik a sporttól való távolmaradás legfőbb okai?

Eredmények

Demográfiai jellemzők:

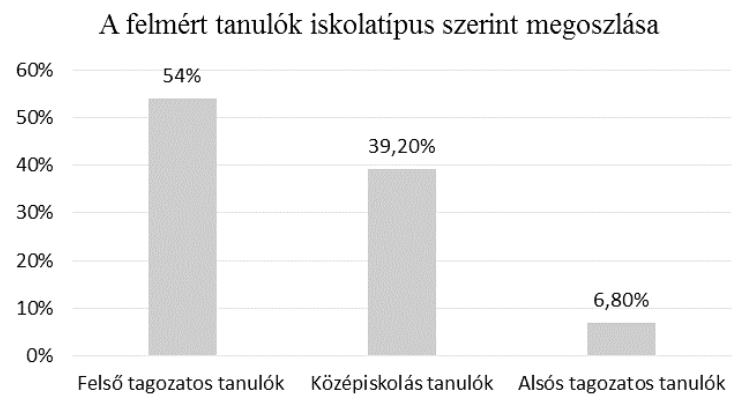
A kitöltők általános- és középfokú oktatási intézményben tanulnak, 283 fő tanuló vett részt, 53,5%-a fiú (n=151), 46,5%-a lány (n=132) volt. A válaszadók között legnagyobb arányban 50,9%-uk tanulásban akadályozott, valamint 26,7%-uk értelmileg akadályozott, továbbá 9%-uk mozgáskorlátozott. A többi fogyatékosági ágban tartozó tanuló közel azonos arányban vettek részt a kutatásban. Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdők tanulók 4,1%, a látássérültek 3,7%, a hallássérültek aránya 3,4% és 2,2% a beszéd fogyatékos tanulók arány. A válaszadók fogyatékos-specifikus megoszlását az 1. sz. ábra szemlélteti.



1. ábra: A válaszadók fogyatékosági típus megoszlása

Forrás: a szerzők, 2018

Ebben a kutatásban a feltett kérdésekre a felső tagozatos tanulók 54%-a (n=153) adta a legtöbb választ, 39,2%-a (n=111) a középiskolás diákokból került ki és az alsós osztályokban járók a legkevésbé 6,8%-ban (n=19) válaszoltak. A mérésben résztvevő általános- és középiskolások elemszámát és százalékos arányát összegzi a 2. ábra.

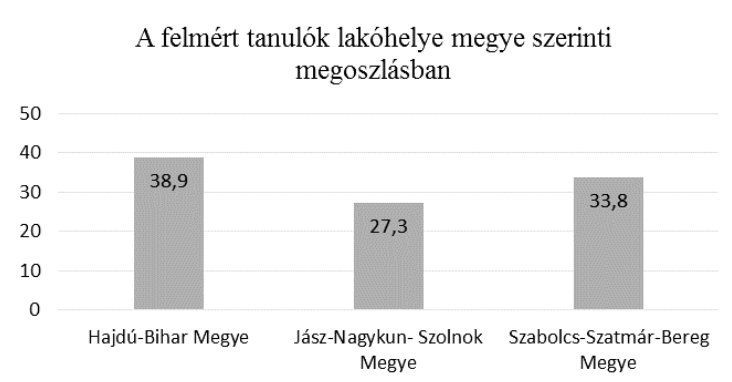


2. ábra: A válaszadók iskolatípus szerinti megoszlása

Forrás: a szerzők, 2018

A feleletadók lakóhely szerinti megoszlása

A legtöbb válaszadó 38,9%-a Hajdú-Bihar megyéből való, 33,8%-a él Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és 27,3%-a Jász-Nagykun Szolnok megyében lakik (3. ábra).



3. ábra: A válaszadók lakóhelye megye szerinti megoszlásban

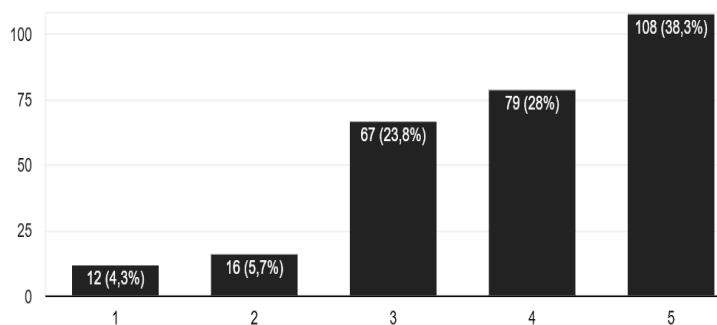
Forrás: a szerzők, 2018

A tanulók attitűdje

A sport megítélése pozitív a fiatalok körében, 78,4%-a (n=222) szeret sportolni. A válaszadó fiú tagjai nagyobb arányban szeretik a sportolást (88,7%, n=134), mint a lányok (66,7%, n=88). Statisztikailag erős szignifikáns eltérést mutat a nemek között Ch² négyzet próba: 20,298 Df = 1, P= 0,000. A sportolási igények felmérésénél is hasonló eredményeket mutat, szignifikáns (Ch² négyzet próba: 8,813, Df = 1, P= 0,003) eltérés tapasztalható a nemek tekintetében, a fiúk 90,7%-uk (n=137) igényli a sportolást, míg a lányoknál 78%-uk (n=103). A kutatás során megvizsgáltuk azt is, hogy a tanulók képesnek érzik-e magukat arra, hogy sportoljanak, ennél a kérdésnél hasonlóan alakultak az eredmények, mint a sportolási igénynél összeségében az igen válaszok voltak többségben, valamint ennél a kérdésnél is kimutatható a nemek közötti szignifikáns különbség (Ch² négyzet próba: 9,273 Df = 1, P= 0,002).

Elégedettségi vizsgálat: külső tulajdonságokról való vélemény

Az elégedettségi vizsgálatot Likert-skálával végeztük, ahol az 1-es érték szerint egyáltalán nem tartották elégedettnek a külsőjüket, a 2-es jelentette, hogy az elégedettség kismértékű, a hármas azt jelentette, hogy közepesen van megelégedve, a négyes, hogy elégedett és az 5-ös értéke szerint teljes mértékben elégedettek a vizsgált elemekkel. Az erre vonatkozó eredményeket az 5. ábra szemlélteti. A kutatásból kiderült, hogy a megkérdezettek teljes mértékben 38,3%-ban elégedettek a külsőjükkel. Tehát általánosságban a válaszadók Likkert-skálán az 5-ös értéket határozták meg, vagyis mind a két nem teljes mértékben elégedett a külsőjével, a nemek között nincs szignifikáns eltérés.



4. ábra: A válaszadók külső tulajdonságiokról alkotott véleményük

Forrás: a szerzők, 2018

A sportolási motivációk

A sportolási motivációkról elmondható, hogy a nemek tekintetében hasonlóan alakultak. Mind a fiúk, mind a lányok válaszaiban a legjellemzőbb motivációs tényezők az egészség (23%), a külső jegyek (19,1%), a kikapcsolódás, szórakozás (18,7%), valamint nagy súlya van az eredmények alapján a barátok, ismerősök (15,6%) ösztönzésének. Legkevésbé befolyásoló hatású tényező az önbizalma erősítéséért (2,5%) ösztönző ereje. Hasonló eredményről számol be nemzetközi kutatás, a sportban a szórakozás, örömforrás mellett fontos tényező a vonzóbb külső megjelenés és a testsúly kontrollálása, a fizikai megjelenés vonzóbbá tétele, illetve a baráti találkozások (Sports and Physical Activity Report 2014).

A sportolás motivációi	%	Fő
A verseny kedvéért	3,9	11
<i>Önbizalmam erősítése érdekében</i>	2,5	7
Hogy ne legyek túlsúlyos	5,7	16
Fittségem fejlesztése miatt	8,3	24
Fizikai teljesítőképességem növelése érdekében	3,2	9
Hogy új ismerősöket szerezzek	9,2	26
Hogy a barátaimmal legyek	6,4	18
Kikapcsolódás céljából	10,6	30
Szórakozás céljából	8,1	23
Hogy egészségesebb legyek	23,0	65
Hogy jobban nézzek ki	19,1	54
<i>Összesen</i>	100,0	283

1. táblázat: A válaszadók sportolási motivációi

Forrás: a szerzők, 2018

A sportolási motivációk feltérképezése mellett arra is kitért a kutatás, hogy mennyire értenek egyet azzal az állítással, hogy sportosok, valamint képesek versenyszerűen sportolni. A fiúk 56,3%-a egyetértett az állítással, hogy „sportosok” a lányok viszont többségében a „semleges” választ adták 37,2%-uk. Nemek tekintetében szignifikáns különbség figyelhető meg a fiúk sportosabbnak vélik magukat, mint a lányok (Ch² négyzet próba: 16,236 Df = 2, P= 0,000). Az eredmények azt mutatják, hogy a fiú többsége egyetért azzal az állítással, hogy „képes versenyszerűen sportolni” 49,7%-a, a lányok 34,8%-a nem gondolja, hogy képes versenyszerűen sportolni. Szignifikáns eltérést mutat a nemek között Ch² négyzet próba: 12,533 Df = 2, P= 0,002.

„Azt gondolom magamról, hogyan sportos vagyok”	Nemek		Összesen
	Fiú % (Fő)	Lány % (Fő)	% (Fő)
Egyetértek	56,3 (85)	34,8 (46)	46,3 (131)
Nem értek egyet	12,6 (19)	28,0 (37)	19,8 (56)
Semleges	31,1 (47)	37,2 (49)	33,9 (96)
Összesen	100,0 (151)	100,0 (132)	100,0 (283)
Chi-négyzet próba	chi ² = 16,236 Df = 2, P= 0,000		
„Azt gondolom magamról, hogyan képes vagyok versenyszerűen sportolni”	Fiú	Lány	Összesen
Egyetértek	49,7 (75)	34,1 (46)	42,7 (121)
Nem értek egyet	16,6 (25)	34,8 (45)	42,8 (70)
Semleges	33,7 (51)	31,1 (41)	32,5 (92)
Összesen	100,0 (151)	100,0 (132)	100,0 (283)
Chi-négyzet próba	chi ² = 12,533 Df = 2, P= 0,002		

2. táblázat: A válaszadók véleményei

Forrás: a szerzők, 2018

A sporttól való távolmaradás okai

A részvétel ellen ható tényezők, vélemények szerint a sportolás ellen szól, hogy „nem ismeri a lehetőségeket” (29,9%) és 16,4%-uk ne kap segítséget az odajutásban. Nemzetközi kutatások is alátámasztják, hogy a fogyatékossgal élő személyek sportolása gyakran korlátokba ütközik (EFDS 2013). A hátrányai közé tartozik továbbá, hogy „anyagi okai vannak” (14,2%), illetve 12,7%-a nem hiszi el magáról, hogy képes lenne erre. A megkérdezettek közül több mint 10%-uk nem talál motivációt, nincs kedve sportolni. A „cikinek érzem” választ csak néhányan jelölték 5,2%-uk. A nemek között ebben a tekintetben nincs különbség, az összes konkrét indokot hasonló mértékben említették a fiúk és a lányok is.

Vélemények a fogyatékossgal élő tanulók a nem sportolási motivációiról és okaikról	%	Fő
Egészségi állapotom nem engedi	9	25
Anyagi okai vannak	14,2	40
Nem érdekel	12,6	35
Nem vagyok képes rá	12,7	36
Odajutásban nincs lehetőségem	16,4	47
Nem ismerem a lehetőségeket	29,9	85
Cikinek érzem	5,2	15
Összesen	100,0	283

3. táblázat: A válaszadók véleményei a sporttól való távolmaradásról

Forrás: a szerzők, 2018

Következtetések, javaslatok

A fogyatékossgal élő fiatalok között markáns igény fogalmazódik meg a sportolás iránt. A fiúk sportolási igénye (90,7%) szignifikánsan nagyobb a lányokétól (78%). A sportolási motivációban az egészség, a külső megjelenés, a szórakozás-kikapcsolódás és a baráti társaság dominál, hasonlóak az épek körében végzett kutatások eredményeihez. A sporttól való távolmaradás okaiból kiemelkedik a „nem ismerem a lehetőségeket” és a nehéz az „odajutás” válaszok kapták a leggyakoribb említést. A fiúk sportosabbnak ítélik meg magukat és többen ítélik, meg magukat úgy, hogy képesek is sportolni a lányokhoz képest ($p < 0,05$).

Mivel a fogyatékossgal élő gyerekek igen magas aránya jelezte, hogy igénye van sportolni, de az információ hiánya vagy az odajutás ezt nehezíti. Így az iskolai sportkínálat biztosítása lehet a megoldás erre a problémára. A motivációvizsgálatok tapasztalatai segítenek bennünket abban, hogy mik legyenek azok a hívószavak, melyeket a sportkínálat promóciójába beépítsünk.

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00003 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Hivatkozott Források

- [1.] Bácsné B. É. – Balogh R. – Bács Z. – Fenyvesi V. – Dajnoki K. (2018): *Sportszolgáltatások Keresleti, Kínálati Oldalának Elemzési Lehetőségei*. Studia Mundi - Economica 5: 3 (2018) pp. 19-33. Paper: 10.18531/Studia Mundi.2018.05.03.19-33, 15 p. (2018).
- [2.] Balázs-Földi E. (2017): *Fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyekkel kapcsolatos ismeretek összehasonlító elemzése Hajdú-Bihar megye három járásában*. Taylor: Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat: A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei 29-30:(3-4) pp. 26-34.
- [3.] Block, M. E. – Taliaferro, A. – Moran, T. (2013): *Physical Activity and Youth with Disabilities. Barriers and Supports*. Prevention Researcher 20: 18.
- [4.] Bocsi V. – Rákó E. (2015): *A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése, mint a tanári pálya egy lehetséges kimenete* pp. 205-216., 12 p. In: Szilágyi, B., Mező, K., Mező, F. (szerk.) *Az együttnevelés útjai*. Debrecen, Magyarország: Debreceni Egyetemi Kiadó, (2015) p. 263.
- [5.] Bota A. – Teodorescu S. – Serbanoiu S. (2014): *Unified Sports - a Social Inclusion Factor in School Communities for Young People with Intellectual Disabilities*. 3rd International Congress on Physical Education, Sport and Kinetotherapy (Icpeck 2013) 117: 21-26.
- [6.] EFDS (2013): *Disabled People's Lifestyle Survey*. English Federation of Disability Sport. Letöltés időpontja:2018.12.01.file:///C:/Users/noral/Downloads/EFDS_Disabled_People_s_Lifestyle_Survey_Report_Sept_2013.pdf.
- [7.] Hidvégi P. – Bíró M. – Lenténé P.A. – Pucsok J. M. – Tatár A. (2018): *Fogyatékkal élők turizmusának lehetőségei az észak-alföldi régióban*. 158-164.p. In: *Válogatott tanulmányok a sporttudományok köréből*. 1. sz. 186.p. Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, Debrecen.
- [8.] Laczkó T. – Rétsági E. (2015): *A sport társadalmi aspektusai*. PTE, Pécs.
- [9.] Mező K. – Mező F. (2017): *Fogyatékosággal élő gyermek a családban*. In: Vargáné, Nagy A. (szerk.) *Családi nevelés (Vol.2, pp. 79-89)*. Debrecen, Magyarország. Didakt Kft.
- [10.] Sáringerne Sz. Zs. (2014): *A fogyatékkal élők sportolási lehetőségei*. In: Dóczi, T. – Gál, A. – Sáringerne Sz. Zs. (szerk.). *Társadalmi befogadás a sportban és a sport által (szociális inklúzió)*. In: *A fizikai aktivitás és a sport magyarországi dimenzióinak feltárása*. 74-141. MST-MSTT, Budapest.

- [11.] Sports and Physical Activity Report (2014): *Special Eurobarometer* 412. European Commission.
- [12.] Székely L. (szerk.) (2013): *Magyar Ifjúság 2012*. Kutatópont.
- [13.] Székely L. – Szabó A. (szerk.) (2017) *Magyar Ifjúság Kutatás 2016*. Társadalomkutató Kft.
- [14.] Tatar A. – Lenténé P.A. – Bíró M. – Pucsok J. M. – Hidvégi P. (2018.): Észak-alföldi régió szolgáltatóinak hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára. 150-157.p. In: Válogatott tanulmányok a sporttudományok köréből. 1. sz. 186.p. Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, Debrecen.
- [15.] Tóthné K. K. – Gombás J. (2016): *A sport hatása a fogyatékossgal élő személyek életminőségére*. In: Hamar P. (szerk.): *A mozgás, mint személyiségfejlesztő tényező*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest pp.115–141.
- [16.] WHO (2018): *Physical activity factsheets for the 28 european union member states of the who european region*. Letöltés időpontja: 2019.01.07. 01. file:///C:/Users/user/Downloads/physical-activity-factsheets-2018-eu28who_ennew%20(1).pdf.

Szerzők:**Laoues-Czibalmos Nóra, PhD**

Tanársegéd
Debreceni Egyetem
Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
laoues.nora@ped.unideb.hu

Dr. Bácsné Dr. habil Bába Éva

Egyetemi docens, Tanszékvezető
Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -Menedzsment Tanszék
bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu

Szerdahelyi Zoltán

Tanársegéd
Debreceni Egyetem
Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar
szerdahelyi.zoltan@ped.unideb.hu

Dr. habil Müller Anetta

Egyetemi docens
Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és -Menedzsment Tanszék
muller.anetta@econ.unideb.hu